

**TƏRBİYƏ TEXNOLOGİYALARI
ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ
UPBRINGING TECHNOLOGIES**

UOT 371

Günay Eldar qızı Hüseynzadə

*fəlsəfə doktoru proqramı üzrə dissertant
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun elmi işçisi
<https://orcid.org/0000-0002-5972-2572>*

**AZƏRBAYCANIN SİYASİ DİSKURSUNDA "VƏTƏNPƏRVƏRLİK" KONSEPTİNİN
İFADƏ VASİTƏLƏRİ**

Гюнай Эльдар гызы Гусейнзаде

*диссертант по программе доктора философии
научный сотрудник Института Образования Азербайджанской Республики*

**СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ КОНЦЕПТА «ПАТРИОТИЗМ» В ПОЛИТИЧЕСКОМ
ДИСКУРСЕ АЗЕРБАЙДЖАНА**

Gunay Eldar Huseynzade

*doctorial student in the program of doctor of philosophy
scientific worker at the Institute of Education of the Republic of Azerbaijan,*

**EXPRESSION MEANS OF THE CONCEPT OF "PATRIOTISM" IN THE POLITICAL
DISCOURSE OF AZERBAIJAN**

Xülasə. "Vətənpərvərlik" anlayışı Azərbaycan xalqının tarixi ilə bağlı yaranıb inkişaf etmişdir. Əsas komponenti "Vətənə məhəbbət"dir. Siyasi diskursun təhlili zamanı "vətənpərvərlik" anlayışının tərkib hissələri "Vətənə münasibət" və "xalqa münasibət" kimi müəyyən edilir. Məzmunun tərkib hissələri müxtəlif formada təqdim olunsada, "vətənpərvərlik" dilə əsaslanan siyasi-mədəni anlayışdır və bütün kompleksin: Azərbaycan xalqının dilinin, mədəniyyətinin və tarixinin mürəkkəb məhsuludur.

Açar sözlər: *siyasi diskurs, konsept, vətənpərvərlik, nitq*

Резюме. Понятие «патриотизм» возникло и развивалось в связи с историей азербайджанского народа. Основной компонент – «Любовь к Родине». В ходе анализа политического дискурса компоненты понятия «патриотизм» определяются как «отношение к стране» и «отношение к народу». Хотя компоненты содержания выражены в разных формах, «патриотизм» представляет собой политико-культурное понятие, основанное на языке, и является сложным продуктом всего комплекса: языка, культуры и истории азербайджанского народа.

Ключевые слова: *политический дискурс, концепт, патриотизм, речь*

Summary. The concept of "patriotism" arose and developed in connection with the history of the Azerbaijani people. The main component is "Love for the country". During the analysis of the political discourse, the components of the concept of "patriotism" are defined as "attitude towards the country" and "attitude towards the people". Although the components of the content are presented in different forms, "patriotism" is a political-cultural concept based on language and is a complex product of the whole complex: the language, culture and history of the Azerbaijani people.

Key words: *political discourse, concept, patriotism, speech*

Müasir diskurs sahəsinin mütəxəssisləri diskursun bir-biri ilə müqayisədə cəmiyyətdə təzahürünün əhəmiyyətli dərəcədə vacib xüsusiyyətlərə malik olan müxtəlif növlərini (siyasi, humanitar, poetik, hüquqi, pedaqoji, hərbi, mədəni və s.) müəyyən edirlər. Bununla belə, onların hər birində milli maraqların dərk edilməsi və vətənpərvərlik məsələlərində öz mövqeyini göstərməsi (və ya göstərməməsi) və ölkəsinə münasibət parametrlərində vətənpərvərlik perspektivinin müəyyənləşdirməsi və dəyər orientasiyalarının qiymətləndirilməsinə dair tədqiqatlar aparmaq mümkündür. Təbii ki, vətənpərvərliyin mövzulaşdırılması ilk növbədə siyasi diskursa aiddir, lakin semantikanın formalaşdırılması, şəxsiyyətin semantikasi və fənlərarası aspektdə vətənpərvərlik diskursu ən mühüm siyasi problem kimi qəbul edilir. Ona görə də müxtəlif mətnlər toplusu kimi təqdim olunan, vətən sevgisinin fərdi dərkini təzahürlərinə həsr olunan, o cümlədən diskurs subyektlərinin dəyər yönümlərinin ictimai-siyasi və ideoloji mahiyyətini əks etdirən siyasi diskurs fenomeni olan vətənpərvərlik müxtəlif semantik şərh və təfsirləri özündə ehtiva edir ki, onları bir tərifi sığdırmaq mümkün deyil. Bu baxımdan, bugünkü siyasət vətənpərvərlik anlayışının mahiyyətini, indiki şəraitdə cəmiyyət üçün nəyin faydalı, nəyin zərərli olduğunu siyasi dərkətmə mübarizəsində bürüzə verir.

Siyasi diskursda “vətənpərvərlik” anlayışının əsas tərkib hissələri “vətənə münasibət”, “cəmiyyətə münasibət” və “xalqa münasibət” kimi qəbul edilir. Bu isə, öz növbəsində, vətənə məhəbbət və vətən qarşısında məsuliyyəti təzahür edir.

Azərbaycan tarixinin ən böyük vətənpərvəri, ömrünü xalqına həsr etmiş, gənc nəsil üçün sərvət dəyərində olan Azərbaycançılıq ideologiyasını formalaşdırmış dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevdir. Ulu öndərimizə məxsus olan “Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam” ifadəsi, onda olan vətən sevgisi hər kəsə nümunə olmalıdır. Bu vətənin hər bir övladı hər zaman onun milli-mənəvi dəyərlərini, tarixini, mədəni irsini, adət və ənənələrini həm ölkə daxilində, həm də ölkə hüdudlarından kənar qorunmalı, onlara hörmət etməli və vətənin gələcək inkişafı üçün əlindən gələni əsirgəməməlidir.

“Azərbaycanlılar artıq bilirlər və daha da çox bilməlidirlər ki, indi bizim, nəhayət, müstəqil dövlətimiz – Azərbaycan Respublikası var, azərbaycanlılar üçün Ana Vətən var”. [1]

Xalqımızın milli vətənpərvərlik şüurunun ən dərin qatında kök salmış obrazlardan biri də Vətənin Anaya bənzədilməsidir. Ana insana ən yaxın varlıq hesab olunur. Heydər Əliyevin bu nitqindəki “Azərbaycan” sözü, “ailə” anlam sahəsinə aid olan qohumluq metaforasında Anadır. O, öz doğma torpağını Ana adlandıraraq həyatının əsas etik dəyərlərini təqdim edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin nitqlərində də “vətənpərvərlik” ideyalarının aydın təzahürünü görmək mümkündür.

Aşağıdakı nitqlərə diqqət yetirək:

“Digər prioritetlər haqqında bir neçə kəlmə demək istərdim. Xarici siyasətimiz davam etdiriləcəkdir. Azərbaycan bundan sonra da prinsiplial mövqe nümayiş etdirəcək və üzv olduğumuz təşkilatlarda, beynəlxalq təşkilatlarda öz mövqeyimizi müdafiə edəcəyik.”[2].

Burada ölkə başçısının natiqlik məharəti aydın nəzərə çarpır. Prezidentin xüsusi vurğuladığı məqam onun üzərinə götürdüyü xalqın tale yüklü məsələsini öz nitqində əks etdirməsidir. O, öz çıxışı ilə bir daha sübut edir ki, o, bir lider olaraq, yüksək biliyə və müdrikliyə malikdir və xalqını çox sevir.

“Azərbaycan xalqı öz taleyinin sahibidir və Azərbaycan heç vaxt tarixdə bu qədər güclü olmamışdır. Heç vaxt müstəqilliyimiz bu qədər möhkəm olmamışdır. Biz hamımız bundan sonra da çalışmalıyıq və çalışacağıq ki, ölkəmizi inkişaf etdirək, müstəqilliyimizi əbədi, dönməz edək” [2].

Ölkə rəhbərinin bu nitqində “Vətənpərvərlik” anlayışı çoxşaxəli mənələrdə öz əksini tapmışdır. Buraya Azərbaycanın milli maraqlarını birgə müdafiə etməyə hazır olmaq, dövlətin maraqlarının dəstəklənməsi və qorunması, Vətən qarşısında məsuliyyət, şücaət və cəsəət, dövlətə inam, dövlətə xidmət, Vətən üçün daha yaxşı gələcək gözləntiləri və xalqın birliyi daxildir. “Biz” birlik, vahidlik əlamətidir və deyktik funksiya daşıyır. Burada o, özünü xalqı, milləti ilə eyniləşdirir və xalqının bir hissəsi olduğunu hiss etdirir.

Aşağıdakı digər nitq nümunəsinə diqqət yetirək:

"Bu gün güclü Azərbaycan dövləti Ermənistan rəhbərliyinə də ciddi mesaj göndərir: Siz öz xalqınızın gələcəyini, Ermənistanın müstəqil ölkə kimi yaşamasını düşünürsünüzsə, düzgün addım atın. Sizə aid olmayan torpaqlardan çıxın və biz ədaləti bərpa etməliyik. Şuşada, Xankəndidə Azərbaycan bayrağı qaldırılmalıdır və əminəm ki, belə də olacaqdır." [3].

Bu nümunədə cənab İlham Əliyev erməni qəsbkarları tərəfindən işğal edilmiş torpaqlarımızın geri qaytarılmasını bir daha tələb edir. Bu isə, öz növbəsində, onun Qarabağ probleminin həllindəki qəti mövqeyinin göstəricisidir. Bu nitqində dövlət başçısı performativ funksiyanın həyata keçməsinə "Azərbaycan dövləti", "Azərbaycan bayrağı" kimi söz və ifadələrdən istifadə etməklə öz ideya və amallarını nümayiş etdirir, xalqı gələcəyə ruhlandırır.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz nitqlər şanlı zəfərimizlə nəticələnən 44 günlük Vətən müharibəsindən əvvəl səsləndirilən nitqlərdir. Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Vətən müharibəsindən əvvəlki çıxışlarında verdiyi sözü yerinə yetirdiyinin şahidi oluruq. Burada cənab prezidentin vətənə sonsuz məhəbbəti aydın şəkildə görülməkdədir.

Prezident İlham Əliyevin 8 noyabr çıxışı:

- "Əziz həmvətənlər, əziz bacılar və qardaşlar!

Böyük fəxarət və qürur hissi ilə bəyan edirəm ki, Şuşa şəhəri işğaldan azad edildi! Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Bu münasibətlə bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik edirəm. Bütün şuşalıları ürəkdən təbrik edirəm.

Ədəbiyyat:

1. https://azertag.az/xeber/Xalqa_bagislanmis_omurden_anlar_1994_cu_ilin_fevrali-2387549
2. <https://president.az/az/articles/view/9683>
3. <https://525.az/news/12515-prezident-ilham-eliyev-ermenistani-butun-regional-layihelerden-tecridentmeliyik-etmisik-edeceyik>
4. <https://president.az/az/articles/view/45756>
5. Məmmədov A., Məmmədov M. -Diskurs tədqiqi – Bakı: Elm və təhsil, -2016. -112 s
6. Veysəlli F. Diskurs təhlilinə giriş.- Bakı, Təhsil, -2010. -155 s
7. Чернявская, В.Е. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия [Текст] / В.Е.Чернявская. — М.: Флинта, 2006. — 130 с.
8. Lasswell, G. Style in the language of politics / G. Lasswell // Political Linguistics. — Yekaterinburg, 2007. -- Issue 2(22). - pp. 165-177.

E-mail: g.huseynzade@arti.edu.az

Rəyçilər: ped.ü.fəls. dok., dos.V.P. Bəşirov, filol.elm.dok., prof. Ç.M. Qaraşarlı

Redaksiyaya daxil olub: 01.02.2023.